

ledelsen, og den Gang lykkedes det at naa et af de efter min Overbevisning største Fremskridt, vi have naaet under hele vort Forfatningsliv, nemlig at rede os ud af en Partikamp, der havde været i høj Grad til Fordærvelse for Landet og Folket.

Jeg betoner dette med saa stor Styrke, som jeg er i Stand til, thi Sagen var — og det har jeg indrømmet tidligere —, at jeg stemte imod Grundlovsændringen i 1866 af to Grunde. Den ene var den, at man den Gang fra nationalliberal Side havde valgt en Fremgangsmaade, som virkede i høj Grad frastødende overfor store Dele af Befolkningen — der blev lagt et Overmod og en Hensynsløshed for Dagen, som maatte virke frastødende paa mange af os —, og den anden Grund var den reelle, at man gjorde Forskellen mellem de to Ting for stor. Forholdet var nemlig i 1866 ikke, som saa mange ville paa-staa, at det drejede sig rent og skært om Valget mellem Grundloven af 5. Juni 1849 og det overfor denne stillede, vedtagne, men hvilende Grundlovsforslag, som saa blev gennemført den 28. Juli 1866. Nej, Forholdet var, at der ogsaa blandt dem, som vare Modstandere af det, som gennemførtes ved Grundloven af 28. Juli, var mange, der vare rede til at gøre Indrømmelser lige overfor den absolutte Fastholden af Grundloven af 5. Juni 1849; kun ønskede man Strengen slaaet paa et andet Sted, end det skete. Man ønskede ikke at gaa saa vidt i Retning af en begrænset Valgret til Landstinget som den, der blev vedtagen. Og jeg har endnu den Dag i Dag den Formening, at hvis man den Gang havde været fremsynet nok til, som jeg maaske lidt vulgært udtrykker det, at slaa Strengen paa et noget andet Sted, sætte Grænsen noget anderledes, end den blev sat den Gang, saa at Antallet af dem, der bleve begunstigede, havde været en god Del større, vilde Forholdet nu have været det, at der havde været et betydeligt større Antal her i Landet, der kunde forsvare den Ordning, der var truffen, end der nu er, og efter al Sandsynlighed vilde man endog kunne have undgaaet, at de Modsætninger, vi have set opstaa under vort Forfatningsliv fra 1866 til Dato, vare blevne saa store, som de ere blevne. Men gjort Gerning staar ikke til at ændre. Det, der skete den Gang, har været gældende Regel indtil dette Øjeblik, og de største Fejl, der ere begaaede, ere dem, der bleve begaaede, da man stillede sig udenfor de Regler, der vare givne ved Forfatningen, baade den Gang Flertallet

i dette Ting rejste en Forfatningskamp og søgte at gennemføre den ved Midler, der laa ganske udenfor Grundloven og alle dens Forudsætninger, og den Gang Svaret paa alt dette blev Provisorierne. Det var — for at bruge et drastisk Billede —, som om to, der traf hinanden paa Kroen, smed Trøjen, gik udenfor og sloges. Dersom man ved Trøjen her forstaaer Loven, kunde det være, der var noget i Billedet, der passede, thi faktisk var det en Kamp, der blev ført udenfor Grundloven og alle dens Forudsætninger. Vi maa imidlertid huske paa, at i enhver Strid er der mere end een — jeg har nok hørt, at een kan komme op at slaas med sig selv, men det er dog Reglen, at der er flere om det —, og naar vi nu i Tidens Løb have set Sagen fremstillet, som om hele Fejlen laa paa den konservative Side, er det afgjort urigtigt. Indledningen laa paa den anden Side; den, der slog først, var paa den anden Side. For øvrigt kunde det saa være, at der var ret stor Ligelighed paa begge Sider i Retning af at begaa Fejlgreb, det skal jeg ikke opholde mig ved, det er ikke den Tids Historie, jeg skal indlade mig paa at gengive ved denne Lejlighed. Jeg nævner kun disse Modsætninger, fordi jeg mener, at det er klogest at søge at undgaa dem.

Jeg har haft Del i Forhandlingerne om det nu foreliggende Spørgsmaal tidligere, og jeg vil her minde om, at i Fjor, da jeg var Medlem af det Udvalg, der behandlede Grundlovsspørgsmaalet, var jeg sammen med to andre ærede Medlemmer. Stiller af et Forslag, der var et Udtryk for det, jeg her siger. Det begrænsede nemlig Opgaven til kun at dreje sig om den Forandring i Grundlovens § 32, som er nødvendig for at faa en forstandig Ordning af Valgkredsspørgsmaalet. De Herrer ville altsaa kunne forstaa, at det er den samme Mening, jeg nærer i dette Øjeblik, og jeg anbefaler, for saa vidt man vil lægge nogen Vægt paa min Mening om den Ting, at man nu gaar en lignende Vej.

Jeg ønsker ogsaa at gøre nogle Bemærkninger om det foreliggende Forslag angaaende en forandret Fordeling af Valgkredsene. Den højtærede Regering har foreslaet, at Antallet af Valgkredsene i Grundloven skal bestemmes til 132 og i Valgkredsloven til 129 til at begynde med. Jeg kan ikke erkende, at det er nødvendigt at gaa til et saa stort Antal Valgkredse for at komme til en nogenlunde ligelig Fordeling af Vælgerne. Jeg har foretaget en ganske vist noget overfladisk